

BATIYA ERKEN AÇILAN KENT: SELANİK
ÇAĞDAŞ KENT: SELANİK

- Selanik, **Rumeli**'de Ege denizi kıyısında yer alan ve **Osmanlı-Avrupa ticaretinin önemli noktalarından** biri olan önemli bir kentti. **Kara, deniz ve demiryolu ulaşımı** gelişmişti. Üsküp, Belgrat, Manastır ve İstanbul'a demir yolu ile bağlıydı.
- Selanik'te, **çoğunluğu Türkler** olmak üzere **Rum, Bulgar, Ermeni, Yahudi ve Sırlar** yaşamaktaydı. Farklı milletlerin bulunduğu bu şehirde, **çeşitli dillerde gazete ve dergiler** yayınlanırdı.

❖ Bu **çok uluslu yapı**, konuşulan diller, inançlar, gelenek ve görenekler ülkede çok **zengin bir sosyal ve kültürel yapının oluşmasını** sağlamıştı.

- ✓ Gelişmiş bir kent olan Selanik'te çocukluğunu geçiren Atatürk'ün **fikri zenginliğinin ve ufkunun gelişmesinde** bu şehrin olumlu katkıları olmuştur.
- Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyıla kadar huzur ve güven içerisinde yaşayan bu milletler, **Fransız İhtilali** ile ortaya çıkan **milliyetçilik** düşüncesinden etkilenerek çatışma ortamına sürüklenmişlerdir. Bu çatışma ortamında **devleti parçalanmaktan kurtarmak amacıyla** Osmanlı aydınları bazı çareler aramış bunun sonucunda yeni **düşünce akımları** ortaya çıkmıştır.

OSMANLI DEVLETİ'Nİ DAĞILMAKTAN KURTARMAK İÇİN
ORTAYA ATILAN FİKİR AKIMLARI

- ❖ **BATICILIK:** Osmanlı Devleti'nin kurtuluşunun tek yolunun **batıya ayak uydurarak** çağın fikir ve ihtiyaçlarına uygun medeni bir millet ve devlet haline gelmekten geçtiğini savunan fikir akımıdır.
- ❖ **OSMANLILIK:** Bu fikir akımına göre Osmanlı Devleti içindeki tüm milletler bir "**Osmanlılık**" duygusu ile Osmanlı milleti haline getirilmelidir. Böylece devlet içindeki değişik milletlerin ayaklanmaları önlenmiş olacaktır. Bu düşünce Balkan Savaşlarında Balkanlarda yaşayan milletlerin Osmanlı Devletine isyan edip bağımsızlıklarını ilan etmeleriyle uygulanamamıştır.
- ❖ **İSLAMCILIK:** Bu akıma göre, devletin parçalanmasını engellemek için **Müslüman milletler Osmanlı halifesinin liderliğinde tek bir çatı altında** birleşmelidir. Bu düşünce I. Dünya savaşı yıllarında **Arapların Osmanlı Devletine karşı isyanı ile iflas etmiştir.**
- ❖ **TÜRKÇÜLÜK:** Osmanlı Devleti içinde yaşayan **Türkleri milli bir duygu ile bilinçlendirmeyi ve bir bayrak altında toplamayı** amaçlamıştır. Balkan Savaşlarından sonra Osmanlılık akımının zayıflaması ile Osmanlı yönetimine hâkim olan düşünce akımıdır. Türkçülüğün en ateşli savucusu Enver Paşa'dır.

❖ Bu fikir akımlarından hiçbiri Osmanlıyı dağılmaktan kurtaramamıştır.

- ✓ Fransız İhtilalinin yaydığı **Milliyetçilik** akımı sonucunda Osmanlı Devleti'ne karşı
- İlk ayaklanan **Sırlar**
- İlk bağımsız olan **Yunanlılar (Rumlar)**
- En son ayrılan ise **Arnavutluk**'tur.

MUSTAFA KEMAL'İN ÇOCUKLUĞU

- ❖ Babası **Ali Rıza Efendi** annesi **Zübeyde Hanım**'dır. Babası önce gümrük memurluğu sonrada tüccarlık yapmıştır. Zübeyde Hanım ev hanımıydı.
- ❖ **Atatürk 1881 yılında Selanik**'te doğdu. Ailesi Rumeli'nin Türkleştirilmesi için Anadolu'dan gönderilen Türkmenlerdendir.
- ❖ Mustafa Kemal'in kendisinden başka 5 kardeşi oldu; **Fatma, Ahmet, Ömer, Naciye, Makbule.**

MUSTAFA KEMAL OKULDA

- **Mahalle Mektebi:** Geleneksel eğitim veren bir okuldur. Annesinin isteği üzerine ilk olarak bu okula gitmiştir.
- **Şemsi Efendi Okulu:** Modern eğitim veren, Selanik'in ilk özel Müslüman okuludur. Babasının isteği üzerine bu okula gitmiştir.
- **Selanik Mülkiye Rüştiyesi:** İlkokuldan sonra bu okula devam etmiştir. (Rüştiye = Ortaokul). Bu okulda okurken gizlice askeri **okulun sınavlarına girmiş ve kazanmıştır.**
- **Selanik Askeri Rüştiyesi:** Mustafa bu okulda, zekâsı ve üstün yetenekleriyle öğretmenlerinin sevgisini kazandı. "**Kemal**" adını bu okuldaki **matematik öğretmeninden** almıştır.
- **Manastır Askeri İdadisi:** Mustafa Kemal, Selanik Askeri Rüştiyesini bitirdikten sonra, **1896** yılında Manastır Askeri İdadisine (lise) başladı. Mustafa Kemal derslerde gösterdiği başarıyla hem öğretmenlerinin hem de arkadaşlarının takdirini kazandı. Bu okulda sınıf arkadaşı Ömer Naci sayesinde **edebiyata ve hitabete** ilgi duydu. **Fransızca** özel **dersleri aldı.** Tarih öğretmeni Kolağası Tefvik Bey'in **tarih bilgisi onda tarih bilinci** uyandırmıştır. İdadide başlayan bu tarih sevgisi hayatının sonuna kadar artarak devam etmiştir. Askeri İdadide okurken **Fransız yazarlar** ile Türk Milliyetçiliği üzerine de **Namık Kemal ve Mehmet Emin Yurdakul** gibi yazarları okumuş ve etkilenmiştir.
- **İstanbul Harp Okulu:** Manastır Askeri İdadisini bitirdikten sonra **1899** yılında Harp Okulu'na girdi. **1902** 'de **Teğmen** rütbesiyle mezun oldu.
- **İstanbul Harp Akademisi:** Harp Akademisinde okurken derslerinin yanı sıra, **ülkenin içinde bulunduğu siyasi durum ve sorunları ile yakından ilgilendi.** Mustafa Kemal, Harp Akademisini **kurmay yüzbaşı** olarak bitirdi (11 Ocak 1905). Böylece orduda görev almaya hazır bir kurmay subay oldu.

❖ Atatürk'ün yetiştiği dönemde Osmanlı Devleti sınırları içinde **farklı özelliklerdeki okullar** mevcuttu. Bir tarafta dini derslerin ağırlıkta olduğu **mektepe ve medreseler**; diğer tarafta **Batı tarzı okullar, askeri okullar** ve çeşitli meslek okulları vardı. Bunun yanında azınlık okulları ile yabancı okullar da faaliyeteydi. Bu okulların her biri kendi amaçları doğrultusunda eğitim yapıyordu.

❖ Bu durum, **Atatürk'ün yetiştiği dönemde Osmanlı Devleti'nde eğitim birliği olmadığını gösterir.**

CEPHEDEN CEPHEYE MUSTAFA KEMAL

Mustafa Kemal'in askerlik hayatında gösterdiği başarılar hem kendi hem de Türk milletinin kaderini etkilemiştir. Mustafa Kemal'in iz bıraktığı bazı askeri olaylar ve cepheler şunlardır:

➤ **ŞAM'A ATANMASI (1905): İlk görev yeri** olarak Şam'daki **5. Orduda Kurmay Yüzbaşı** olarak atandı. Suriye'de bulunduğu sırada yakın arkadaşlarıyla **Vatan ve Hürriyet Cemiyetini** kurdu (Ekim 1906). Selanik başta olmak üzere birçok şehirde cemiyetin şubelerini açtı.

❖ Vatan ve Hürriyet Cemiyeti'ni kurması, **liderlik özelliğini, yöneticiliğini ve vatanseverliğini** göstermektedir.

➤ **31 MART OLAYI (1909):** İstanbul'da meşrutiyet karşıtlarının çıkardığı **31 Mart Ayaklanmasını bastırmak ve düzeni sağlamak** amacıyla hazırlanan **Hareket Ordusu**'nda **kurmay yüzbaşı** olarak Mahmut Şevket Paşa ile birlikte başarıyla görev yaptı. 31 Mart Olayı **mevcut düzene karşı girişilen ilk isyan hareketidir.**

❖ Mustafa Kemal'in 31 Mart isyanını bastırmada önemli rol oynaması, **meşrutiyet yani yenilik yanlısı olduğunu** gösterir.

➤ **PIKARDİ MANEVRALARI (1910):** Fransız ve İngiliz birliklerinin ortaklaşa düzenlediği askeri tatbikatlara Fethi Okyar ile birlikte **gözlemci olarak katılmış**, gelecekte hava kuvvetlerinin önemine vurgu yapmıştır.

➤ **TRABLUSGARP SAVAŞI (1911):** İtalya'nın Trablusgarp'a saldırması üzerine Osmanlı bölgeye askeri kuvvet gönderemeyince Mustafa Kemal **gönüllü subay** arkadaşları ile birlikte gizlice Mısır üzerinden Trablusgarp'a gitti. Mustafa Kemal, **halkı örgütleyerek Derne ve Tobruk'ta** İtalyanlara karşı başarılı savunma savaşları yaptı. Başarılarından dolayı Mustafa Kemal **binbaşılığa** terfi ettirildi.

Balkan Savaşlarının başlamasıyla Trablusgarp'tan ayrılmak zorunda kaldı. 1912 yılında İtalyanlarla **Uşi Antlaşması** yapıldı. Bu anlaşmaya göre:

- ✓ **Trablusgarp ve Bingazi** İtalyanlara verildi.
- ✓ **Oniki ada** geçici olarak İtalyanlara bırakıldı.
- ✓ Uşi Antlaşması ile **Kuzey Afrika'daki son Osmanlı toprağı** da elden çıkmış oldu.

- ❖ Trablusgarp Savaşı, **Mustafa Kemal'in ilk askeri başarısıdır.**
- ❖ Mustafa Kemal'in Trablusgarp'ta yerli halkı İtalyanlara karşı **örgütleyerek** direniş geçirmesi onun **teşkilatçılığı** ile ilgilidir.

➤ **ÇANAKKALE CEPHESİ (1915):** 1. Dünya Savaşında İtilaf Devletlerine karşı Çanakkale Cephesinde mücadele eden Osmanlı Devletinin en önemli komutanlarından biri Mustafa Kemal'dir.
✓ **Arıburnu, Conkbayırı, Anafartalar'**da düşmana karşı büyük başarılar elde eden Mustafa Kemal, Osmanlı Devleti'nin bu cephedeki savaşını kazanmasında önemli rol oynadı.

- ❖ Mustafa Kemal, meşhur **"Ben size taarruz emretmiyorum. Ölmeyi emrediyorum."** sözünü burada söylemiştir. Bu söz onun **vatanseverliği** ile ilgilidir.
- ❖ Çanakkale savaşlarında düşmanın nereden çıkarma yapacağını bilmesi **ileri görüşlülüğü** ile ilgilidir.

✓ Mustafa Kemal'in Çanakkale Savaşlarında kazandığı başarılar onun **askeri dehasının tüm yurttan ve dünyada tanınmasını** sağlamıştır.
✓ Rütbesi **albaylığa yükselmiştir.**

➤ **KAFKASYA CEPHESİ (1916):** Mustafa Kemal Çanakkale'deki başarılarının ardından **Ruslara** karşı mücadele verilen Kafkasya cephesinde **16.Kolordu Komutanı** olarak görevini sürdürdü. Burada Ruslar karşısında **dağınık halde olan birlikleri bir araya getirerek eksiklikleri tamamlayan** Mustafa Kemal, Rusların elinden **Muş ve Bitlis'i** (8 Ağustos 1916) geri almayı başardı.

❖ Bu başarı, Mustafa Kemal'in kişisel özelliklerinden **sabır ve disiplin anlayışını** göstermektedir.

➤ **SURİYE CEPHESİ (1917):** Suriye'deki **7. Ordu Komutanlığına** atandı. Alman komutan ile düştüğü anlaşmazlık sebebiyle istifa etmiş İstanbul'a döndü. 1918 yılında 7.Ordunun da bağlı olduğu **Yıldırım Orduları Grup Komutanı** olarak atanmış ve **Halep'in kuzeyinde oluşturduğu savunma hattı** ile Arap ve İngiliz kuvvetlerini durdurmayı başarmıştır.

➤ **KURTULUŞ SAVAŞI (1921-1922):** Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nda yenilmesiyle İtilaf Devletleri Türk topraklarını işgale başladılar. Bu durum karşısında Mustafa Kemal **Samsun'a çıkarak Kurtuluş Savaşı'nı başlatmış ve zafere ulaştırmıştır.** Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nın her aşamasında Türk Milletine **önderlik etmiş**, Türk halkını düşmana karşı birleştirmiştir. Başkumandan olarak orduyu yönettiği **Sakarya Meydan Savaşı ve Başkumandanlık Meydan Muharebesi'**ni kazanmıştır. Ardından da Türk milletinin her alanda çağdaşlaşmasını hedef alan inkılapları gerçekleştirmiştir.

❖ Kurtuluş Savaşındaki başarısı Mustafa Kemal'in, **liderliği, birleştirici ve bütünleştirici oluşu, teşkilatçılığı** ve **vatanseverliği** ile ilgilidir.

DÖRT ŞEHİR VE MUSTAFA KEMAL

- ✓ **Selanik, Manastır, İstanbul ve Sofya** şehirleri Mustafa Kemal'in fikir hayatının oluşmasında büyük etkiye sahiptir.
- ✓ Bu şehirlerden Selanik günümüzde **Yunanistan**; Manastır **Makedonya**; İstanbul **Türkiye**; Sofya ise **Bulgaristan** sınırları içinde yer almaktadır.

SELANİK

- ❖ Mustafa Kemal'in **doğup büyüdüğü, çocukluğunun geçtiği** şehir olan Selanik, Osmanlı'nın önemli bir **Balkan kentiydi**. Ege kıyısında bulunan Selanik'te deniz ticareti oldukça gelişmişti. Nüfusu da çoktu. **Farklı milletlerin bulunduğu** bu şehirde, **çeşitli dillerde gazete ve dergiler** yayınlanırdı.

- ❖ Mustafa Kemal, **1907'de askeri görevle geldiği** Selanik'te **İttihat ve Terakki Cemiyetine katıldı**. İttihat ve Terakki Cemiyetinin çalışmaları sonucunda II. Meşrutiyet ilan edildi (1908). Mustafa Kemal **ordunun siyasetten ayrılması gerektiğini düşündüğünden** ve İttihat ve Terakki Cemiyeti ile olan fikir uyuşmazlıkları sebebiyle cemiyetten ayrılarak kendini tamamen askerlik mesleğine verdi.

MANASTIR

- ❖ **Konsolosluklar ve ticaret şehri** Manastır, o dönemde **aralarında çekişme olan çeşitli din ve milliyetten insanları** barındırıyordu. Sırbistan, Bulgaristan ve Yunanistan, kendi kiliseleri aracılığıyla **bölgeye hâkim olmak istiyordu**.
- ❖ Mustafa Kemal Askeri İdadide (lise) öğrenim görmek üzere geldiği Manastır'da **vatan ve hürriyet şairleri** yazar **Namık Kemal**'den, **milliyetçilik** alanında ise **Ziya Gökalp**'ten ve **Türkçülüğü** savunan **Mehmet Emin Yurdakul**'dan etkilenmiştir.
- ❖ Mustafa Kemal'in **tarih bilincinin gelişmesinde** öğretmeni Mehmet Tevfik Bey'in rolü büyüktür.
- ❖ Burada bazı **Fransız düşünürlerinin eserleriyle** tanıştı.
- ❖ Bu dönemde **Türk kültür ve tarihi** ile ilgili okuduğu eserler sayesinde Mustafa Kemal'in **fikir hayatı şekillendi**.
- ❖ 1897 Türk-Yunan Savaşında savaşta başarılı olunmasına rağmen barış masasında istenilenin alınamaması Mustafa Kemal'i derinden etkiledi.

İSTANBUL

- ❖ İstanbul Osmanlı'nın **başkentiydi** ve Osmanlı'nın **en gelişmiş şehriydi**.
- ❖ Mustafa Kemal, İstanbul'da **hem asker hem öğrenci** olarak bulunmuştur.
- ❖ Mustafa Kemal'in İstanbul'da bulunduğu **Beyoğlu** (Pera) ve **Galata civarı, şehrin Batı'ya açılan yüzüydü**. Avrupa **elçiliklerinin yoğun olduğu** bir semtti. Sosyal ve kültürel yönden hareketli bir semttir.
- ❖ Mustafa Kemal, okul yıllarında, arkadaşlarına konferans niteliğinde konuşmalar yaparken sonraki yıllarda da İstanbul'da evinde **arkadaşlarıyla toplantılar düzenlemiş, ülke sorunlarını tartışmıştır**. Ayrıca o yıllarda arkadaşlarıyla **gazete ve dergi hazırlamıştır**.

SOFYA

- ❖ Mustafa Kemal, Balkan Savaşları sonrasında **1913'te Sofya Askeri Ataşeliği**'ne atanmıştır.
- ❖ O günlerde Sofya'da sosyal hayat çok canlıydı. Üst düzey yetkililerin katıldığı **danslı, yemekli toplantılarda** Mustafa Kemal, **Avrupa devletlerinin temsilcileriyle doğrudan görüşme ve fikirlerini paylaşma** imkânı buldu.
- ❖ Bulgaristan'da kalan **Türklerle yakın ilişki kurdu** ve Türklerin yaşadıkları yerleri ziyaret etti. Bulgaristan'da Türkçe olarak yayımlanan gazetelerle irtibat kurarak bölgedeki **Türklerin sosyal ve siyasi haklarının yükseltilmesi çalışmalarına** katıldı.
- ❖ **Bulgar Meclisinin toplantılarını** takip etti. Mustafa Kemal, gözlemlerinin yer aldığı raporlarına kendi analizlerini de ekleyerek bunları Osmanlı Hükümeti yetkilileriyle paylaştı.

MUSTAFA KEMAL LİDERLİK YOLUNDA

- ✓ Mustafa Kemal, Harp Akademisinden mezun olduktan sonra **askerlik mesleğine Şam'daki göreviyle** adım attı. Burada yakın arkadaşları ile gizlice **Vatan ve Hürriyet Cemiyetini** kurdu. Mustafa Kemal, Suriye'den gizlice Selanik'e geldi.
- ✓ **Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasından sonra İstanbul'a çağırıldı**. İstanbul'da bulunduğu günlerde hiç boş durmadı. Vatanın içinde bulunduğu durumu anlatmak, **vatanın kurtuluşu için çareler düşünmek amacıyla padişah, sadrazam ve bakanlarla birçok kez görüşme yaptı**. Fakat bu görüşmelerden vatanın kurtarılması yönünde bir sonuç çıkmadı.
- ✓ Bu durum karşısında Mustafa Kemal, **Türk vatanın kurtuluşunu sağlamak ve Türk milletini örgütlemek amacıyla Anadolu'ya geçmeye karar verdi**.

ATATÜRK'ÜN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

- **Vatan ve millet sevgisi:** Vatanını ve milletini çok seven, vatani ve milleti için canını feda etmekten kaçınmayan bir liderdir.
- **İdealist oluşu:** Millî birlik duygusuyla kenetlenmiş uygar bir toplum oluşturmak en önemli idealleri arasında yer alır.
- **Mantıklı ve gerçekçi oluşu:** Akla ve bilime önem verirdi. Gerçeğe akıl ve bilim yoluyla ulaşılacağına inanırdı.
- **Sabır ve disiplin anlayışı:** Bir konuda karar alırken ve bu kararı uygulamaya koyarken uygun zamanı bekler, zamanlamaya çok önem verirdi.
- **İleri görüşlülüğü:** Olayların gelişmesinden sonucunun olabileceğini önceden kestirebilirdi.
- **Açık sözlülüğü:** Gerçekleri millete açıkça ifade etmekten çekinmemiştir.
- **Çok yönlülüğü:** Hem komutan, hem devlet adamı, hem de inkılapçı yönleri olan bir liderdir.
- **Öğreticilik yönü:** Eğitim ve öğretime çok önem vermiştir. Harf inkılabı sırasında yaptığı çalışmalar onun Başöğretmen olarak anılmasını sağlamıştır.
- **Sanatseverliği:** Çağdaş Türk sanatının gelişmesi için çabalar harcamış, sanata ve sanatçıya büyük önem vermiştir.

- **Yöneticiliği:** İyi bir yönetici ve devlet adamıdır. O, her zaman toplumun çıkarlarını kendi çıkarlarının üstünde tutmuştur.
- **Yaratıcı düşüncesi:** Kazandığı askerî başarılarından ve inkılapların yapılması sırasındaki uygulamaları ile üstün deha olarak adlandırılmaktadır.
- **Önder oluşu:** Kurtuluş Savaşı'nın her aşamasında Türk Milletine önderlik etmiş, Türk milletinin her alanda çağdaşlaşmasını hedef alan inkılapları gerçekleştirmiştir.
- **Kararlı ve mücadeleci oluşu:** Güçlükler karşısında yılmamış, ümitsizliğe düşmeden Kurtuluş Savaşı ve yapılan inkılapları gerçekleştirmiştir.
- **Planlı çalışması:** Bütün çalışmalarında planlı hareket etmiş, bunun karşılığını Kurtuluş Savaşı'nda ve ardından yaptığı inkılaplarda almıştır.
- **İnkılâpçılığı:** Gerçekleştirdiği inkılaplar ve inkılaplar hakkındaki düşünceleri ile örnek bir inkılâpçıdır.
- **Birleştirici ve bütünleştirici oluşu:** Kurtuluş Savaşı'nın hazırlık döneminde Türk Milletini milli birlik ve beraberlik düşüncesi etrafında bir çatı altında toplamıştır.
- **İnsan sevgisi:** Bütün insanları çok seven ve dünya barışına önem veren bir liderdi.